

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Щурова Н.В.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. У статті розглядається проблема створення в школах умов для збереження і зміцнення здоров'я, впровадження сучасних технологій по формуванню фізичного здоров'я (фізичного розвитку, фізичної підготовленості функціонального стану) старшокласників в умовах профільного навчання. Концепція такого підходу базується на гуманістичних засадах, в основі яких лежить завдання захисту школяра, надання йому допомоги в зміцненні здоров'я через різноманітні види предметно-перетворювальної діяльності.

Ключові слова: здоров'я, формування, профільне навчання, підготовленість

Аннотация. Щурова Н.В. **Современные тенденции формирования физического здоровья старшеклассников в условиях профильного обучения.** В статье рассматривается проблема создания в школах условий для сохранения и укрепления здоровья, внедрения современных технологий по формированию физического здоровья (физического развития, физической подготовленности функционального состояния) старшеклассников в условиях профильного обучения. Концепция такого подхода базируется на гуманистических принципах, в основе которых лежит задание защиты школьника, оказания ему помощи в укреплении здоровья через разнообразные виды предметно-преобразующей деятельности.

Ключевые слова: здоровье, формирование, профильное обучение, подготовленность.

Annotation. Shchurova N.V. **The modern tendencies in senior pupils physical health formation in conditions of specialized studying.** Problem of conditions for saving and improving the senior pupils' physical health (physical development, physical training, functional conditions) in schools in the terms of profile education is under consideration of this article. The conception of such method of approach is based on humanic principles that are based on the target of protection of pupils and on helping them in training health with the help of the different kinds of subject-divesing activity.

Key words: health, development, profile education, physical training .

Вступ.

Сучасна наука доводить, що здоров'я людини є досить складним феноменом глобального значення, яке розглядається як філософська, соціальна, економічна, біологічна категорії, як індивідуальна та суспільна цінність, явище системного характеру, яке постійно взаємодіє з оточуючим середовищем, що в свою чергу, систематично змінюється. Швидкі перетворення в соціально-економічному розвитку і спосіб життя чинять сильний вплив на особистість і приводять до глибоких змін у її фізичному, психічному і духовному станах. Сучасний рівень розвитку суспільства в значній мірі актуалізує наукові проблеми, пов'язані зі збереженням здоров'я і фізичним розвитком учнівської молоді [7; 47].

В Україні об'єктивно склалися такі несприятливі соціально-економічні та соціально-педагогічні умови як важка екологічна ситуація, інформаційне перенасичення та інтенсифікація навчального процесу, які привели до погіршення стану здоров'я дітей різного віку, зокрема учнів старших класів, негативного ставлення їх до основних принципів здорового способу життя. Здоров'я цієї вікової групи особливо важливе, тому що, за оцінкою фахівців, приблизно 75% хвороб дорослих є наслідком умов життя в дитячі та юнацькі роки. Майже 90% учнів мають відхилення у стані здоров'я, а більше 50% - незадовільну фізичну підготовку. Україні необхідно покоління, здатне сприймати загальнолюдські цінності, творчо, продуктивно та довго діяти в будь-якій галузі соціальної практики [5; 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми дає підстави стверджувати, що проблему профільного навчання досліджували в нашій країні такі вчені як Н. Шиян, Н. Бібік, В. Русова, С. Вольянська та ін. Принципи побудови процесу формування здоров'я школярів розроблені В. Горащуком, Т. Круцевич, Б. Шиян, В. Платоновим, Т. Ротерс, С. Кириленко, Н. Долбишевою та ін. Медико-біологічним особливостям психолого-педагогічного процесу, спрямованого на зміцнення здоров'я підростаючого покоління, присвячені роботи М.Амосова, Г.Апанасенка, В.Волкова та ін. Ознайомлення з результатами теоретичних напрацювань вчених і практичним досвідом профільного навчання в старшій школі дало змогу виявити суперечності між потребою суспільства у підвищення рівня фізичного здоров'я старшокласників у процесі профільного навчання і відсутністю необхідних педагогічних умов, які спонукають старшокласників до підвищення рівня фізичної підготовки в аспекті майбутньої професійної діяльності.

Незважаючи на увагу до означеної проблеми, в літературі відсутні дані про розробку рекомендацій з програмування занять з метою формування фізичного здоров'я в умовах профільного навчання. Дані положення обумовлюють актуальність проблеми, що має суттєву теоретичну, практичну значущість для удосконалення формування фізичного здоров'я старшокласників.

Дослідження виконуються в рамках науково-дослідної роботи «Теорія і методика профільного навчання за спортивним напрямком у старшій школі в умовах безперервної освіти», що здійснюється на кафедрі теорії і методики фізичного виховання Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (державний реєстраційний номер 0108U002431).

Формування цілей статті

Метою нашої роботи є визначення особливостей сучасних тенденцій формування фізичного здоров'я старшокласників в процесі профільного навчання засобами фізичного виховання.

Результати дослідження.

Основними напрямками реалізації змісту освітньої програми «Здоров'я і фізична культура» є формування засад для всебічного розвитку учнів; підвищення рівня фізичної підготовленості; формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних з ними знань; підготовка до повноцінного життя в природних, техногенних та соціальних умовах; до безпечної трудової діяльності; до захисту Вітчизни та вибору професії [2].

В Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді зосереджується увага на створенні ціннісних орієнтацій, внутрішніх спонук до збереження, відновлення й зміцнення здоров'я. Основним моментом виступає взаємопогодженість знань, умінь і навичок, сформованих у дітей та молоді, які забезпечують необхідний рівень їх працездатності, моралі та духовності.

Старша школа є особливим освітнім простором, в рамках якого завершується формування соціально-адаптованої особи і відбувається професійне, соціальне і цивільне самовизначення молоді. Потребує великої уваги мотиваційна сфера старшокласників у прагненні бути здоровими, в розумінні того, що лише дбайливе ставлення до свого здоров'я, усвідомлення необхідності розвитку своїх фізичних здібностей дозволить досягти високого рівня суспільного визнання, що найбільш важливе для випускників середніх учбових закладів, коли постає питання вибору професії. За думкою В. Горашука в умовах конкурентоспроможності лише у здорової людини більше шансів на успіх [5; 92].

У сучасних умовах реформування освітньо-виховної системи у загальноосвітніх навчальних закладах на перше місце виходить проблема профільного навчання у старшій школі [4]. Це зумовлено тим, що розвиток світового і, зокрема європейського освітнього простору, об'єктивно вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються у провідних країнах світу. Така тенденція вимагає спрямувати виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів у русло формування у старшокласників ціннісно-трудова орієнтацій, індивідуалізації професійного самовизначення особистості. Забезпечення профільного навчання в старшій школі - ключове завдання модернізації освіти в Україні [1]. Воно покликане сприяти гуманізації навчання, задоволенню освітніх потреб, само актуалізації особистості, де термінується зростаючими вимогами суспільства до професійної компетентності зумовлене реаліями сучасної соціально-економічної ситуації, коли професійна освіта стає гарантом соціальної стабільності людини. Профільне навчання є найжиттєздатнішою і перспективнішою новацією освіти, в успішній реалізації якої зацікавлені не лише всі учасники освітнього процесу, але й установи професійної освіти, працедавці, держава в цілому.

Профільна школа найповніше реалізує принцип особистосно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії [6 , 4].

Разом з тим особливу роль у цьому процесі відіграє формування у старшокласників цінностей бути здоровими, вести здоровий образ життя та мати ціннісні орієнтації на заняття фізичними вправами [5; 86]. І. Брехман стверджував, що: «Саме здоров'я людей повинне служити головною «візитною карткою» соціально-економічної зрілості, культури досягнення успіху держави» [3].

У зв'язку з цим особливого значення набуває формування фізичного здоров'я, без якого учень старшої школи неспроможний успішно оволодіти будь-яким навчально-виховним профілем (суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним, спортивним). Фізичне здоров'я старшокласників розглядається з позицій фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціонального стану організму.

Зазначаємо, що одним із перспективних і найбільш ефективних напрямів практичного вирішення цих завдань є не тільки удосконалення традиційних засобів, методів та форм роботи, а також впровадження нових пріоритетних завдань реформування освіти в Україні, зокрема в процесі профільного навчання.

Таким чином, особливе значення сьогодні повинно надаватися вивченню функціональних можливостей і стану здоров'я старшокласників, з одного боку, як біологічної основи адаптації і як показника успішності її протікання - з іншого . Якщо розглядати фізичне здоров'я в світі фізичної підготовленості то кожен учень профільної школи буде зацікавлений у формуванні у себе тих фізичних якостей, які притаманні профільному напрямку, який він обрав. Наукові дані свідчать про те, що підлітки не враховують стан свого здоров'я при виборі професії, не приймають до уваги можливий несприятливий перебіг захворювань, що у них є, при дії шкідливих професійно-виробничих чинників, тим самим значною мірою підвищуючи індивідуальний ризик погіршення здоров'я . Саме фізичне виховання, на думку Т.Ротерс [8;20], розглядається як процес цілеспрямованої дії на фізичний розвиток людини, який з одного боку є внутрішньою сукупністю властивостей, а з іншого- зовнішнім процесом зміни і вдосконалення

На підставі цього ми можемо зробити узагальнення, що сьогодні від педагогічної науки вимагається обґрунтоване поновлення теорії й практики навчання і виховання учнівської молоді, як бути здоровим в сучасних соціальних умовах. Необхідною умовою досягнення нової, сучасної якості освіти є оптимізація учбового, психічного і фізичного навантаження, створення в школах умов для збереження і зміцнення здоров'я, організації моніторингу стану здоров'я дітей та молоді, впровадження сучасних здоров'язберігаючих технологій.

Висновки.

Аналіз теоретичного дослідження показав, що для виконання поставлених завдань необхідно формування знань з фізичної культури позитивних мотивів та потребу до занять старшокласниками, виховання бажання систематично займатися фізичними вправами та отримувати задоволення від цього [8]. Необхідно зазначити, що розв'язання одного з соціально-значущих завдань сучасного суспільства майже неможливо без комплексного підходу до позначеної проблеми. Найрізкіше освітнє навантаження збільшується в профільних класах. Залучення школярів старшої школи до систематичних занять різними видами фізичних вправ, як одного з найдоступніших і ефективних засобів збереження і розвитку фізичного здоров'я, вважається цілком виправданим. Тим паче, що систематичні заняття фізичними вправами позитивно впливають не тільки на загальний стан організму, але й виконують важливу соціально-виховну функцію, формуючи підлітка як цілісну особу з позитивною мотивацією на здоровий спосіб життя. При формуванні фізичного здоров'я старшокласників особлива увага повинна надаватися тим видам фізичних вправ, які всебічно впливають на організм, розвиваючи його гармонійно. Профілізація старшої школи з урахуванням неблагополуччя стану здоров'я старшокласників висуває необхідні вдосконалення системи профорієнтації в школі, оскільки правильний вибір майбутнього виду діяльності багато в чому визначає і успішність навчання, і збереження психічного і соматичного здоров'я молоді.

Перспективи подальших досліджень полягають в детальнішому вивченні проблеми формування фізичного здоров'я старшокласників в процесі профільного навчання як компонента індивідуального здоров'я людини, яке оцінюється за показниками фізичного розвитку, фізичної підготовленості і фізичного стану при їх комплексному оцінюванні.

Література

1. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2003. - №24.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти \ \ Основи здоров'я та фізична культура - № 8-9, 2005.
3. Брехман И.И. Валеология- наука о здоровье / И.И.Брехман. – М.: ФиС, 1990. – 212 с.
4. Бібік Н. Профільна школа як стратегія рівного доступу до якісної освіти // Директор школи (Шкільний світ). – 2004. - №37.
5. Горашук В.П. Формирование культуры здоровья школьников(теория и практика). – Луганск Альма-матер, 2003. – 376 с.
6. Зубалій М. Зміст навчальної діяльності старшокласників зі спортивного профілю//Здоров'я та фізична культура - 2008. - № 3.
7. Жеваго С.І. Формування здорового способу життя старшокласників. – Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Зб.наук.праць. – Київ–Житомир: Вид-во Волинь, 2003. – Кн. 2.
8. Актуальні питання фізичного виховання учнівської молоді: теорія і практика: Монографія / За заг. ред. Т.Т. Ротерс. – Луганськ Альма-матер, 2007. – 317 с.

Поступила в редакцію 03.10.2008г.